

de overheersching van den geest over het lichaam belemmeren kunnen. Een ieder dient voor zichzelf uit te vinden de juiste verhouding tusschen arbeid en rust, eten en vasten, slapen en waken, lichamelijken en geestelijken arbeid en daarnaar zijn leven met vaste hand in te richten. Een ieder zoek de levensomstandigheden te verwerklijken, die passen bij zijn persoon, zijn karakter en zijn arbeidsvermogen. Ieder streven naar alles, wat ligt boven zijn geestelijke en lichamelijke kracht moet dadelijk de kop ingedrukt worden. Wie niet buiten voldoende nachtrust kan, ga regelmatig 's avonds vroeg naar bed, ook al kan zijn buurman met veel minder slaap toe en is zijn werkkraft daardoor grooter. Wie bemerkt, dat de maaltijd te overvloedig voor hem is, doordat zij hem tot krachten arbeid niet in staat stelt of hem te veel in lichaamsgewicht doet toenemen, beperke zich in zijn voeding ook al laat zijn eetlust niets te wenschen over. Wie het gevoel heeft nooit klaar te zijn met zijn werk en daardoor de zoo hoogmoedige ontspanning voor het naar bed gaan des avonds mist, trachte tot een overzicht over zijn werk te komen, streve zelfbeperking na en zij met minder tevreden. Wie de verkeerde gevolgen van het rooken bij zichzelf waarneemt, ook al geeft hem dit momenteel eenige ontspanning, stelle vast hoeveel hij zonder schade verdragen kan en houde zich daaraan stipt, niettegenstaande een vriend van het rooken niets geen schade ondervindt. Wie spoedig klaagt over hoofdpijn, ga, wanneer geen lichamelijke afwijking daaraan ten grondslag ligt, nauwkeurig zelf na onder welke omstandigheden deze optreedt en trachte deze dan te vermijden of te overwinnen, ook al kost dit moeite en inspanning. Wie van een bepaalde handeling spoedig moe is en daarvan de nadeelige gevolgen ondervindt, forceere zich niet, maar leere precies zijn lichaamskracht kennen en stelle zich daarop in.

Zoo zouden er nog veel meer voorbeelden uit de praktijk zijn aan te halen.

Maar dit alles is slechts te bereiken door de oefening van den wil, door het leeren van zelfverloochening en zelftucht, door verscherping van het inzicht in eigen levensomstandigheden of om het in Christelijke taal te zeggen: door het zich dagelijks stellen onder de tucht van Gods Woord. Want ook hier geldt het, dat de godzaligheid tot alle dingen nut is, hebbende de beloften des tegenwoordigen en des toekomstigen levens.

En zoo hebben wij dan gezien, dat niet uitsluitend stoffelijke factoren voor het behoud en de bevordering der gezondheid van beteekenis zijn. Rekening dient ook gehouden te worden met zedelijke en religieuze factoren. Ontbreken deze of worden zij verzwakt, dan kan het nemen van maatregelen tijdelijk succes hebben, maar op den duur kunnen zij de inzinking van de volkskracht niet tegenhouden. Anderzijds kunnen zij juist de volksgezondheid ten zeerste bevorderen, omdat zij aan de persoon de kracht en den wil kunnen schenken tot het volbrengen van die maatregelen, die groote zelftucht vragen. Sterker nog: hoe krachtiger deze geestelijke factoren in het leven een rol spelen, des te meer zal ook van de beoefening der hygiëne gebruik gemaakt worden. Want dan spreekt het woord van Paulus tot de consciëntie: „Want Gij zijt duur gekocht, zoo verheerlijkt dan God in uw lichaam en geest, welke Godes zijn” (1 Cor. 6: 20). Dr G. K. SCHOEPE.

OPVOEDING EN ONDERWIJS

Rome en wij.

I.

Tweemaal per maand ontvang ik het mooie R.-K. tijdschrift voor onderwijs en opvoeding „Ons eigen blad”.

De redacteur is de bekende frater Rombouts, paedagoog van naam en schrijver van zeer superieure opvoedkundige werken. Men denke aan zijn „historische paedagogiek” en zijn beschouwingen over Bavineks werken.

In datzelfde blad is een historisch medewerker, die schuil gaat achter den naam Canite Tuba.

Ik ben geen latinist en verzoek vriendelijk aan de redactie van dit blad even de beteekenis van dien schuilnaam te geven.¹⁾ Dat zal wel gaan, want vermoedelijk is de redacteur nog niet „au bout de son latin”.

Nu, wat die Canite Tuba betreft, ik moet zeggen, dat hij een interessante baas is. Je leest hem en je zegt meer dan eens bij je zelf: Mensch, wat heb jij een speurneus en wat weet je de dingen toch haarfijn.

C. T. — zoo zullen we hem voortaan maar afkorten — verdedigt met hand en tand de felloomsche geschiedbeschouwing en doet zijn aanvallen speciaal op de groote figuren van het historisch protestantisme.

Zoo heeft hij in den loop der jaren heele reeksen artikelen „gewijd” aan Willem van Oranje, en den koning-stadhouder Willem III.

Zulks speciaal om de geschiedbeschouwing van mannen als Chr. de Bouter, die protestantsch-christelijk is, te bestrijden.

Als je die artikelen leest krijg je den indruk: Fruin, van Rijnsens e.a. weten er toch niet zoo heel veel van en ze geven van de betrokken personen een scheef beeld.

Ik geloof dat ook ten deele.

De meeste dingen (en menschen) zijn veraf mooier dan dichtbij.

Van de dooden niet dan goed, is een spreekwoord, dat nog steeds veel opgeld doet.

De meeste heldenfiguren zouden ons ook tegen gevallen zijn als wij ze gekend hadden.

‘t Gaat immers bij ons net zoo. Als er een „groote der aarde” sterft, dan komt er een levensbeschrijving, zoo mooi en zoo verheerlijkend, dat je het wel niet wagen zult de medaille een keertje om te draaien. Dat hebben wij nog niet zoo heel lang geleden eens meegemaakt.

Bovendien zit er een heeleboel onwaars in al die historische verhalen. Zoo beweert men, dat de heer van Schaffelaar heelemaal niet van den toren is gesprongen, de heer Albrecht Beilink nimmer als Jozef te Dothan is behandeld en andere „historische” figuren gansch en al niet hebben bestaan. Zelfs moet Michiel niet op den toren zijn geklommen.

Ik vind het jammer, dat ze al dat moois omverkegelen, want de jongens hebben er al zoo veel jaren van gesmuld. Ik houd het dan ook maar voor historisch en trek me er geen laars van aan, dat het niet „echt gebeurd” is. Laat de kinderen maar genieten, hoor, na al die intellectsvakken.

Maar C. T. maakte het me al te gortig. Daar voel je nou zoo de haat tegen het protestantisme inliggen, dat je „geuzenbloed” aan ‘t koken raakt.

Een Roomsche collega zei al een paar jaar geleden tegen me: Kerel, dacht je, dat wij het met C. T.’s beschouwingen eens waren?

Gelukkig maar. Want als je alles wil gelooven, wat aan die zijde verteld wordt omtrent de Roomsche martelaren en heiligen, dan moet je toch wel erg „goedgeloovig” zijn.

Er zijn nog meer Roomschen, wien het te bar werd.

Mijn Noordwijksche collega, de heer De Boer, voorzitter van den R. K. Onderwijzersbond — werd het ook te gortig en vandaar, dat hij in het Katholiek Schoolblad tegen C. T.’s beschouwingen van leer is getrokken.

De heer De Boer vreest verwijdering in plaats van toenadering tusschen de verschillende gezindten met al de narigheid van die.

Toen nu een inzender in het tijdschrift „Ons eigen blad” het nog eens voor C. T. kwam opnemen, werd het ook mij te machtig en heb ik me als Calvinist mee in het debat gemengd.

Het zal wel niet veel gebeurd zijn, dat een gereformeerde een pennestrijd mag voeren in een specifiek Roomsche blad en laat ik daarom mogen beginnen met het ult te spreken, dat ik het een moedgevend ding vind, dat frater Rombouts mijn artikelen wilde opnemen.

Bij elk artikel heeft hij een nawoord geschreven en nu zou ik voor de derde maal de gastvrijheid in „Ons eigen blad” kunnen vragen, als ik niet zag dat verder debat vruchteloos was.

Want als ik ergens in versterkt ben, is het in de overtuiging, dat er tusschen Rome en ons hier een onoverbrugbare kloof ligt.

Tenminste als Fr. R. het officiële Rome vertegenwoordigt.

Nu slechts zeer weinigen onder ons het Roomsche blad lezen, zij het mij vergund in dit artikel weer te geven, waarover in hoofdzaak onze polemiek liep.

Ik ben begonnen met op te merken, dat ik geen Papenhater ben. Papenhaters vindt je voornamelijk bij menschen die zelf geen omlijnd kerkprincipe hebben en wier beginsel niet neergelegd is in een vaststaande belijdenis.

Zulke menschen haten Rome.

Diezelfde geest — maar dan avers — meende ik te bemerken in C. T.’s geschiedbeschouwing.

Als voorbeeld noemde ik daarbij zijn artikelen over de Gorkumsche martelaren. Ik schreef:

„Waarom toch dat groot-doen met de martelaren van Gorkum, dat over dreeven grootdoen? Toen ik die artikelen las, dacht ik: Als wij, Calvinisten, nu eens begonnen met op dezelfde wijze te spreken over de 18000 menschen, waarop Alva zich heeft beroemd, dat hij ze het leven benomen had, en die ook gestorven zijn voor een zaak, die hun heilig was, wel, dan was het eind er van weg. Laat het er nu eens 6000 zijn zooals Requens beweerd heeft, dan is het nog meer dan gruwelijk”.

Voorts heb ik het pleit er voor gevoerd in deze tijden wel over deze dingen te spreken, maar toch vooral ons jong geslacht te leeren, hoe de groote eenheid der christenbelijders een ondoordringbare phalanx moet vormen tegenover de aanvallen der godlooze communisten en heidensche fascistten.

Wat in de 16de eeuw kon en mocht, volgens destijds geldende begrippen, zal nu niet meer mogelijk zijn.

Alleen de normen van Gods zedewet blijven zoolang de wereld blijft.

Ik heb er op gewezen, dat er een tijd kan komen, dat alle christenen — net als in Rusland en Duitschland vervolgd worden. „En dan hangen de Roomschen niet de Gereformeerden e.o., maar dan zal de haat tegen het geloof, als erkennende de Godsopenbaring in den Bijbel, als Drieënhedsbelijdenis, als zoekende de verlossing in Christus’ bloed,

ik zeg, dan zal die duivelse haat als slachtoffers allereerst zoeken de menschen met een principiële gewortelde belijdenis en een gefundeerd kerkbegrip.”

De hoofdzaak van Fr. Rombouts’ antwoord komt hierop neer:

Hij ontkent, dat uit de geschiedbeschouwing van C. T. haat spreekt.

Fr. Rombouts zegt: „C. T. is geen Calvinistenhater, doch een zeer irenisch mensch. Voor den Katholiek zijn de martelaren van Gorkum, na zeer diepgaand historisch en theologisch onderzoek en onder de voorlichting des Heiligen Geestes, gecanoniseerde Heiligen. Een Katholiek staat dus tegenover hen geheel anders dan een Calvinist tegenover de z.g. Protestantse martelaren (onder de 18000 of 6000 zijn er relatief maar heel weinigen). Wat inzenders oordeel over Katholieke appreciatie van Heiligen betreft, dit zullen wij als zijnde niet-Katholiek zwijgend voorbijgaan”.

De redacteur zal zich ook niet ergeren als wij in een Protestantisch blad op dezelfde wijze over de Protestantse martelaren willen spreken. Wanneer ik echter de historie even diep en alzijdig bestudeer als C. T. dit met N. Pieck c.s. heeft gedaan, dan zal ik ontdekkingen doen... Fr. Rombouts rekent ons tot de onmisbare Bondgenooten in den strijd tegen het moderne heidendom, doch in dit bondgenootschap is een Katholiek meer waard, naarmate hij meer principiële is. De R.-K. willen zichzelf zijn. Ook op historisch terrein. En frater Rombouts eindigt aldus:

„Omwille van den vrede met onze andersdenkende landgenooten verdragen wij, Roomschen in het vrije Nederland, dat men ons een heilig recht als dat der processievrijheid onthoudt en verdragen we nog veel meer: duizendmaal meer dan anderen van ons verdragen. Maar men beruste er tenminste in, dat wij in eigen kring onze eigen Roomsche traditie hooghouden.”

Een volgend maal iets over onze re- en dupliek. Noordwijk aan Zee. J. E. KOK.

UIT DE HISTORIE

De „Haagsche vrienden” en de Afscheiding.

II.

Capadose ging gewillig, ja zelfs blijmoedig; de Heere was reeds bezig, meer dan een jaar, de zeelen los te maken; aan de pinnen was gewerkt. Hoezeer Scherpenzeel een gunstigen invloed had geoefend op zijn gestel en hij, de aamborstige, hier ruimer kon ademen; hoeveel hij genoot van de natuur en in het leven der genade met de eenvoudige vrome dorpelingen, hem hindert het gemis van den Amsterdamschen kring, vooral dat hij moest derven den omgang met menschen van „zijn stand” werd hem, en ook Jeane, op den duur te veel. Voorzichtig en teeder onderzocht hij hierin zijn hart of hij hierin ook zondigt; dan neen! Het smart hem en zijn vrouw te zeer verstoken te zijn van den dagelijkschen omgang met zijn vrienden, van gelijken stand in het geestelijke als in het gewone leven.

Niet dat niet velen hem zagen en bezochten, doch op den duur zal hij dat gemis niet kunnen lijden, en ook zijn Jeane niet, de dochter van de bewoners van het Huis ter Noot. Zeker, velen werden als gasten ontvangen te Scherpenzeel; wie al niet! Gebuur en vreemdeling; uit de stad en van het dorp. We ontmoeten er den ambachtsheer en zijn vrouw, met aanzienlijke gasten; de dochter van den oud-burgemeester van Amsterdam, van Elias en freule Smissaert, de familie Van de Poll van Zeist komt telkens weer op bezoek; ook Kohlbrugge met zijn kleinen Gerrit; en dan schier alle de leden van den Amsterdamschen kring; uit de wereld der predikanten de een na den ander, meest allen mannen die nog een naam hadden in de kerk. Echter, met uitzondering van Scholte, door hem een en ander maal met innige sympathie genoemd, treffen we nog geen namen aan van dezulken, die straks door den Heere zullen worden geroepen tot het „groote reformatiwerk”. Ook met dezen zal hij in aanraking worden gebracht en dan zal hij zijn houding bepalen tegenover de Afscheiding.

Toch kunnen we van te voren reeds vermoeden welke die zal zijn; niet onsympathiek tegenover de Afscheiders, maar wel beslist gekant tegen de Afscheiding. Hij zal haar moeten dienen en hij zal

haar tegen moeten verblinden; daad van over Amst Gods ve voor een.

De Mei i direct aan der in den l hij beschri Geen won van Ter N zware slag den 5en i tijd hebbe van Zuylen hem zeide der zeer v zorgelijk v kunnen zie de laatste gehad had bed niet i nauwelijks ken”. Dan zijn ziel (o opgeruimd zegt onuit gende naa lijk zal hi verkrijgen, verdwenen wij niet wi is de ma

Als na in zijn wo avond me en vertell stellig ook Van Zuyh van diens

Hier in van de f hoorde hij al heel sp klimt de v lijken man kring van hij had ge Scherpenz broeders penzeel m Costa, „o melijk, me en die ik kend word woords; v zijn inder dikwerf e mij voor eines selbi philosophi

Ja welk denken te opmerkeli groote vo tegenover nemen; te hoe ernst van ’34 he met ingen dat deze Haag dan hoe weer keuren en te moeten

Ondertu kring van goede D Den Haag wordt er nieuwen Capadose staat ook broeder e Van der blij dat komt; me een lieve Zuylen a broeders g zoals hij zijner ker het is he alle de v des geloog gaat uit lijk verke word „al alleen bij dan de w Het „is belangrijks lezen, wel mededeels

1) Blaast de trompet, Red.

edewel blijven
ijd kan komen,
a Rusland en
n dan hangen
den e.o., maar
als erkennende
Drieënheids-
ig in Christus'

aat als slacht-
chen met een
n een gefun-

antwoord komt
schouwing van

in Calvinisten-
sch. Voor den
rcum, na zeer
onderzoek en
Geestes, geca-
taut dus tegen-
alvinist tegen-
ren (onder de
teel weinigen).
ke appreciatie
als zijnde niet-

eren als wij in
wijze over de
preken. Wan-
ep en alzijdig
c.s. heeft ge-
... Fr. Rom-
Bondgenooten
dendom, doch
itholiek meer
is. De R.-K.
ch terrein. En

ze andersden-
Roomschen in
n heilig recht
oudt en ver-
taal meer dan
en beruste er
og onze eigen

e-en dupliek.
J. E. KOK.

Afscheiding.

lijmoedig; de
een jaar, de
was gewrikt.
invloed had
aamborstige,
ij genoot van
nade met de
hindert het
g, vooral dat
iet menschen
ik Jeane, op
er onderzocht
ook zondigt;
rouw te zeer
chen omgang
l in het gees-

n bezochten,
is niet kun-
de dochter
Noot. Zeker,
te Scherpen-
deling; uit de
er den am-
zienlijke gas-
meester van
missaert, de
telkens weer
leinen Gerrit;
Amsterdam-
edikanten de
mannen die
Echter, mel-
en en ander
t, treffen we
t, die straks
epen tot het
en zal hij in
zal hij zijn
leiding.

s vermoeden
tegenover de
tegen de Af-
en en hij zal

haar tegenstaan. Echter dan zal hij Scherpenzeel moeten verlaten; niet over dit dorp loopen de verbindingsdraden; wel over Den Haag; ja metterdaad van nu voortaan meer over Den Haag dan over Amsterdam.

Gods verbazende weg met Capadose gaat nu voor een DRIETAL JAREN over Den Haag.

De Mei is weer in het land en Capadose schrijft direct aan zijn „hartelijk dierbaren vriend en broeder in den Heere!“ De woning staat hem goed aan; hij beschrijft haar; aan Jeane viel ze niet mee. Geen wonder! Ze kwam pas van haar ouders van Ter Noot! Direct trof hem in Den Haag een zware slag. Getroffen en diep geroerd werd hij den 5en Mei, toen hij „voor 't eerst een weinig tijd hebbende zich begevende bij hunnen broeder van Zuylen op weg Ds Molenaar ontmoette, die hem zeide het met dezen hunnen beproefden broeder zeer naar gesteld was en hij hem inderdaad zorgelijk vond, zoo zelfs dat hij hem niet heeft kunnen zien.“ Mevrouw zeide hem, dat hij „sedert de laatste drie weken zulke allerhevigste ataques gehad had, dat hij thans als uitgeput inzouk, het bed niet meer verliet, gedurig koortsen had en nauwelijks tien minuten achtereen kunnende spreken“. Dan gaat Capadose voort: „Intusschen is zijn ziel (dank zij den onfermenden God!) zeer opgeruimd, in zijn Borg verheugd: hij juicht en zegt onuitsprekelijk veel te genieten, zeer verlangende naar 't uur zijner ontbindinge. Waarschijnlijk zal hij dan ook weldra de bede zijner ziele verkrijgen, evenwel daar de pijnen plotseling zijn verdwenen en hij nog veel tot zich neemt, weten wij niet wat nog de uitkomst wezen zal: de Heere is de machtige, Hem is niets te wonderbaar!“

Als na een jaar ongeveer De Cock Capadose in zijn woning zal opzoeken en den Donderdagavond met hem en de vrienden samen zal zijn en vertellen zijn wederwaardigheden, dan zal stellig ook over den aan De Cock zoo dierbaren Van Zuylen worden gesproken en hem verteld van diens ziek- en sterfbed.

Hier in Den Haag kan Capadose weer genieten van de prediking. Den eersten Zondag reeds hoorde hij Ds Secretan, die met zijn dochter hem al heel spoedig een bezoek kwam brengen. Dan klimt de verzuchting in het hart van den vriendelijken man op, dat hij in Den Haag toch maar een kring van broeders en zusters mag vinden zoo hij had gehad, eerst in Amsterdam en daarna in Scherpenzeel, van „hartelijke en liefhebbende broeders en zusters“, maar 'tgeen hij te Scherpenzeel miste, „zal ik“, zoo schrijft hij aan Da Costa, „ook hier moeten ontbeeren, iemand namelijk, met wien ik zóó verenigd ben als met u en die ik zoo geheel ken en door wien ik zoo gekend word in al de kracht der betekenis dezes woords; want 'tis toch iets wonderbaars, daar zijn inderdaad verscheidene punten, waarover wij dikwerf eenigszins anders denken, doch dat komt mij voor als die „onderscheidene ausserungen eines selbigen innerliches“ om mij van een Naturphilosophische uitdrukking te bedienen“.

Ja welke nuances er ook mogen zijn in hun denken ten opzichte van onderscheidene punten, opmerkelijk is, hoe Capadose steeds weer met groote voldoening constateert, dat zij naast en tegenover de Afscheiding een gelijk standpunt innemen; levens kan daaruit worden opgemaakt, hoe ernstig hij en zijn kring zich met de actie van '34 hebben bezig gehouden. Nadrukkelijk en met Ingenomenheid deelt hij telkens weer mede dat deze en gene uit den vriendenkring in Den Haag daarover evenzoo denkt als zij beiden, en hoe weer anderen nog beslister die beweging afkeuren en hoezeer dezen die betreuren en meenen te moeten tegenstaan.

Ondertusschen heeft zich nog geen eigenlijke kring van „Haagsche vrienden“ gevormd. De „goede Dirk van Hogendorp“ woont nog niet in Den Haag; Van Hall is nog in Amsterdam; „Groen wordt er dagelijks verwacht“. Het zal hem benieuwen of „hij ons zal bezoeken“, zoo schrijft Capadose eind Augustus 1833 aan Da Costa. Wel staat ook in Den Haag de deur schier voor elken broeder en zuster open, en ontvangt hij aan tafel Van der Kemp, Messchert en anderen; is verblijd dat mevr. Uytendogaart van tijd tot tijd komt; merkt getroost op, dat freule Van Zuylen een lieve Christinne is; doch het verlies, dat Van Zuylen aan hen ontvallen is, baart aan alle de broeders groot verdriet. 't Is in Den Haag nog niet zooals hij het zoozeer verlangt; echter de kring zijner kennissen begint zich uit te breiden, doch het is hem zonderling genoeg, dat tot hiertoe alle de vrienden die zij kennen en zien, dat leven des geloofs missen (eene eenige mevr. Uytendogaart uitgezonderd) waardoor het gemeenschappelijk verkeer zoo aangenaam als nuttig is. Doch hij wordt „aldus meer en meer genoodzaakt, om het alleen bij Jezus te zoeken, en ooh! hoe groot is dan de winst!“

Het „is hem tot geen geringe verkwikking den belangrijken brief van Scholte“ te hebben mogen lezen, welken hij aan Da Costa terugzendt met de mededeeling, dat hij dezer dagen uit Dirksland

een schrijven had ontvangen, waarin een uitmuntende getuigenis van de prediking van den jongen te Almkerk beroepen Meerburg. „De menschen stromen naar hem toe, wordt er gezegd, die ter ontdekking en bekeering van zondaren met veel getrouwheid een en andermaal is opgetreden“.

De bezoeken vermenigvuldigen, waardoor hij zelfs zeer is opgehouden, ja op den dag, dat hij weer schreef aan Da Costa, ontving hij onophoudelijk bezoek, zoodat hij den brief moet bekorten, wil hij hem nog weg zenden! Ook Twent was bij hem; die weldra naar Frankrijk zal vertrekken „om daar te blijven wonen“.

Hij klaagt, dat na het vertrek van James, die een veertien dagen bij hen heeft gelogeerd, het in Den Haag weer eens zoo dor is geworden. Nu de Spiessen de volgende week ook gaan naar „de plaats hunner bestemming“, blijven zij dus met vier à vijf vrienden over en daar onder slechts één (mevr. Uytendogaart) „die nog al levendig is“. Hij verzekert, dat „Van der Kemp bij nadere kennismaking voorzeker wint, doch hij is en blijft droog“. En „wat de Groens betreft, hij gelooft niet, dat zij dezen zullen zien, althands Da Costa kan licht gevoelen, dat hij niet eerst bij hen kan gaan, nadat zij vijf weken in Den Haag, voor Groens afreizen, geweest zijn en hen niet bij zich gezien hebben. Van den eenen kant doet hem dit leed, omdat hij voorzeker in hem en voor mij nuttige en aangename conversatie zou gehad hebben, doch van den anderen kant, zou hij wellicht aan vele zoogenaamde kleine verloocheningen zijn blootgesteld, die toch naderhand kwellingen des geestes zijn. Ach! mocht ik, zoo vervolgt deze leedere man, mij maar naauwer en naauwer aan mijnen Heer aanschuilen“.

Ruim van blik, ontgaat ook aan dezen reveilman niet, wat de Heere werkt, ook buiten de grenzen, en hij acht de verschijning van Adolphe Monods „l'Appel aux Chrétiens de la France et de l'étranger“ een gewichtige gebeurtenis. Dan, vóór alles, schijnt hem niets te ontgaan van de werkingen des Heeren in het eigen vaderland, en hij maakt er zijn vriend deelgenoot van, gelijk deze op zijn beurt alles wat dat aangaat hem schrijft. James heeft hem medegedeeld, met hoeveel zegen hij tweemaal in Klundert voor een geal van 40 à 50 eenvoudigen heeft gepreekt en „allertreffendst“ vindt hij, dat op de vergadering van 11. Zondag Ds Meyer heeft gedankt na een voorstel van Scholte, daarin ziet hij iets heerlijks, iets gezegends en dierbaars, dat hem diep heeft getroffen en het is hem „een nader bewijs van de bijzonder gunstige stemming van dien Leeraar“.

Heeft Capadose reeds een vriendschappelijke omgang met Van der Kemp, dra zal de derde zich metterwoon vestigen in Den Haag, de „goede“ Van Hogendorp. Deze heeft hem een „recht vriendelijke visite“ gemaakt en toen medegedeeld reeds de volgende week voor goed zich in Den Haag neer te zetten met de zijnen. Hij heeft „iets van den palmboom, die bij sloten opwast en toeneemt“.

Zoo is dan de derde man in Den Haag komen wonen, van het drietal, dat de kern, het centrum zal vormen van een kring van vrienden, welke zich om hen groepeeren; en het is met dit centrum, dat straks de mannen der Afscheiding in nauwer relatie zullen komen, zonder dat zij tezamen blijvend één weg zullen bewandelen in het kerkelijk leven, doch tot het laatste toe met hoog-schatting en waardeering van hun personen. Nog lang, ook nadat zij kerkelijk gescheiden van elkander leven, blijft dat typisch Capadosiaansch „onze“ staan voor hun namen als hij over hen schrijft.

Moge Capadose nieuwe vrienden aan zich verbinden, deze trouwe broeder houdt strak aan de oude banden, en bindt die zelfs nauwer toe met een Heykens en zoovelen ook uit de eenvoudigen van Scherpenzeel.

G. KEIZER.

Bronsveld en Standdaarbuiten.

Dr H. Kaajan schrijft in „Gereformeerde Kerkbode Utrecht“ (blijkbaar een weergave van wat hij sprak op den Theologischen Schooldag):

Als Afscheiding en Doleantie niet in principe waren één geweest, dan ware de vereeniging van 1892 een onmogelijkheid gebleken.

Daarom kon Ds Gispén op den gedenkwaardigen 17 Juni 1892 te Amsterdam op de eerste Synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland o.m. deze woorden spreken:

„Gode zij dank vooral daarvoor, dat de mannen van '34 en '86 elkaar hebben leeren verstaan en begripen. Door Zijne genade zijn wij vereenigd. En God geve, dat wij eerlang zóó samengevloeid en saamgesmolten mogen zijn, dat niemand begrijpt, waar die samenstellende deelen zijn gebleven.“

Het is toch geen samenvoeging van „ijzer en leem“, maar van ijzer met ijzer, van zilver met zilver, van goud met goud!“

Tot blijdschap van velen is deze Vereeniging in 1892 tot stand gekomen. Van velen, maar niet van allen.

Niet bijvoorbeeld van Dr W. A. Bronsveld.

ROOKT

BEN HUR SIGAREN

VRAAGT NU:

DE NIEUWE GROOTE 6 CENTS PENAAL

UITNEMEND VAN KWALITEIT EN LICHT

Sigarenfabrieken GEBR. DE GRAAF - Zeist-Hapert (N.-Br.)

In 1892 ging Dr Bronsveld in doleantie.

Bij het zilveren jubileum onzer Theologische school sprak Professor H. de Cock o.m. deze woorden:

„Onze Kerk (de Chr. Geref. Kerk) is in de maatschappij waarin wij leven, nog altoos een niet geachte. Zij bestaat en haar bestaan is op vele plaatsen wel niet onbekend, maar dit bestaan wordt niet geteld“.

Er klinkt in deze woorden een spijtige, moedeloos toon.

In 1892 sprak Dr Bronsveld echter in zijn befaamde Kroniek plotseling van de „met zooveel strijd verworven en geëerde positie van de Chr. Gereformeerden“.

En waarlijk, Bronsveld ging in klacht.

Dr Kuyper schreef eens: Een doleerende kerk is geen lamenteerende kerk (Tractaat, p. 173).

Bronsveld echter lamenteerde.

„Nu is de Chr. Geref. Kerk der verdwijning nabij“, zoo jammerde hij.

„De naam Chr. Geref. verdwijnt. Alles wordt opgelost in den ééne naam van Geref. Kerken“, zoo schreef hij. „De Chr. Gereformeerden zijn nu verplicht ons te haten met volkomen haat.“

Maar Ds A. Brummelkamp schreef toen van de zuur-zoete Kroniek van den Utrechtschen doctor.

„Hoe heugt ons nog de geestige parodie“, aldus Brummelkamp, „eens door Dr Bronsveld in zijn Kroniek geschreven op de lange pijpen en driekanten hoeden, waarmee de Afscheidenen in de eerste jaren van hun bestaan hun kerkelijke vergaderingen illustreerden“. Hij vervolgt: „Indien wij een eer-volle positie gehad hebben, dan heeft toch zeker Dr Bronsveld nooit een vinger uitgestoken om ons die te bezorgen. Doet het niet-voortleven der Chr. Geref. Kerk Dr Bronsveld waarlijk smarten aan?“

Bronsveld verklaarde eens, dat hij, als hij ooit Utrecht ging verlaten, nog het liefst dominé zou willen zijn in het Nederlandsche dorpje „Standaard-Buiten“.

Blijkbaar heeft Bronsveld zich inzake den naam van de hier bedoelde Brabantse plaats al evenzeer vergist als de meesten, die er nooit geweest zijn. Ook ondergeteekende weet eerst sedert enkele jaren, dat de plaats eigenlijk heet: Standaardbuiten. Intusschen is het verhaal ook nu de aandacht ten volle waard.

Een klas van een Christelijke H. B. S.

In „Gereformeerd Kerkblad“ van Vlaardingen etc., schrijft de heer T. v. d. Kooij:

Bij het praalgraf van Prins Willem te Delft trof ik een klas van een Christelijke H. B. S. uit ons vaderland. Het eerste couplet van het Wilhelmus werd aangeheven, en dadelijk gingen de rechterarmen op z'n fascistisch steil omhoog.

Er is op scholen veel jeugddwaasheid, die wel weer overgaat. Maar toch...

Gudrun en Esther, Krimhilde en Sara.

Het „Centraal blad voor Israëlieten in Nederland“ schrijft iets over het godsdienstonderwijs voor Duitse kinderen. Natuurlijk is het niet te spreken over den staat der nationaal-socialisten, evenmin als wij dat zijn. Ons interesseert dus het volgende:

Wilhelm Kube, de gowleider der Kurmark, schrijft in zijn blad „Der Märkische Adler“ een hoofdstuk: „Onze strijd om de Duitse aarde“. Het godsdienstonderwijs voor Duitse kinderen — zo schrijft hij — moet principieel worden vrij gemaakt van alles, wat met de Nationaal-Socialistische gedachtenwereld in strijd is. De Duitse jongen heeft generlei behoefte de heldendaden der Joodse aartsvaders, richteren en koningen te leren kennen. Gudrun is duizendmaal meer waard dan Esther. Krimhilde staat torenhoog boven Sara, Rebekka, Rachel en Lea. Bruneilde is geweldig dan de erbarmelijke moordenaar Judith, die slechts met Joods verstand kan worden begrepen. En wat heeft de met stenen gooiende Jodenjongen David tegenover de Kimbren en Teutonen te betekenen? Wat Judas Maccabaeus met zijn broeders tegenover de Duitse boerenoorlogen en sagen? Het Joodse volk kan ons voor ons godsbegrip niets, maar dan ook helemaal niets, geven....“

En toch heeft de kleine David den groten Goliath verslagen en is Haman door Esther ten val gebracht!

Inderdaad. Maar wat ons nog meer interesseert en onze bezwaren tegen de Duitse toestanden nog ernstiger maakt is dit, dat de „kleine David“ de vader is geworden van den groten Christus.

„Moeder“ en „dochter“ over de concupiscentie.

Het „Weekblad voor Israëlietische huisgezinnen“ schrijft iets over het gedachtenleven van den mensch. O.m. lezen wij het volgende:

We herhalen hier, wat we reeds boven schreven, dat behandeling van het onderwerp: „Ons gedachtenleven“ moeilijk is, omdat we ons daarbij voor tal van raad-